

Başvuru Numarası	:2022/1239
Toplantı Tarihi/Sayısı	:14.9.2023/36
Karar Numarası	:2023/689
Başvuran	:M.A.A.
Başvuran Vekili	:-
Adres	:-
Muhatap Kurum/Kişi	:Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres	:-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın kaldığı ceza infaz kurumu kantininde satılan bazı ürünlerin kalitesiz ve sağlıksız olduğu ve bu durumun kötü muamele yasağına aykırılık teşkil ettiği iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Bulunduğu Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu kantininde satılan plastik yemek tabaklarının sıcak yemek konulduğunda eridiğini, 0.50 milimetre kalınlığında iki adet metal tabak talebinin reddedildiğini, bulaşık eldivenin tek kullanımda yırtıldığını, tıraş bıçağının bir veya iki kullanımlık olduğunu ve yüzü tahriş ederek mantar oluşmasına neden olduğunu, ayrıca bu malzemelerden kaynaklı mide rahatsızlığı ve elinde egzama oluştuğunu,

b. Kantinde satılan malzemelerin kalitesiz ve sağlıksız olduğunu, ince metal-kaliteli melamin tabak, kaliteli bulaşık eldiveni ve kaliteli tıraş bıçağı gibi insan sağlığı için gerekli olan ürünlerin alınması amacıyla birçok kez dilekçe yazdığını ancak taleplerinin reddedildiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuran tarafından Kuruma kantinde satılan ürünlerle ilgili herhangi bir şikâyet ya da ürün değişikliği talebi yapılmadığının Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) tetkikinden anlaşıldığı,

b. Kurum tarafından tüm mahpusların dilekçelerine yasal süresinde cevap verildiği, kantinde satılan ürünlerin Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumunun ürün alım-satım sözleşmesi dâhilinde ve sözleşmede belirtilen fiyatlarla satışının yapıldığı,

c. Kantinde yeterli miktarda ve çeşitte ürün olduğu ve bunların kalite standartlarına uygun bulunduğu ifade edilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. 2022 yılının Mayıs, Haziran ve Temmuz aylarında kantinde satılan sağlıksız bazı ürünler bulunduğunu bildiren imzalı dilekçelerini Kuruma verdiğini, kantin ve saymanlık birimlerinde söz konusu dilekçelerin bulunduğunu ve şikayetlerini yüz yüze Kurum müdürlerine de söylediğini iddia etmiştir.

b. Ayrıca, başvuran kantinde satılmasını istediği ürünlere yenilerini eklemiştir. Örneğin, kantinde sütlü tatlılar, hazır çorba, A-5 defter, kaliteli çöp torbası, yeşil zeytin, kutulu ton balığı vb. satılmasını diğer taraftan kantinde satılan çayın ve kavurmanın daha kaliteli olanlarıyla değiştirilmesini, 1,5 litrelik şişe suların yanı sıra daha uygun fiyatlı olan 5 litrelik şişe suların satılmasını talep etmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz."

6. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "İnfazda temel ilke" başlıklı 2'nci ikinci fıkrası şöyledir:

"Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"(i) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"

8. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

9. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir;

"Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; (...) d) Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilip edilmediği, (...) yönlerinden incelenir."

10. Mezkûr Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı"

verilir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

12. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu çerçevede, başvuranın iddiaları muhatap Kurumun cevapları konuya ilişkin mevzuat hükümleriyle birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

13. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 3'üncü maddesine göre; *“Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”* Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'e göre, AİHS'in 3'üncü maddesinin uygulama alanına girebilmesi için bir muamelenin asgari şiddet eşiğine ulaşmış olması gerekmektedir. Bu asgari eşiğin değerlendirilmesi türü itibariyle görecelidir; bu değerlendirme, davanın tüm koşullarına ve özellikle de muamelenin türü ve çerçevesine, icra edilme şekillerine, süresine, fiziksel ve ruhsal etkilerine ve bazen de mağdurun, cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumuna bağlıdır (AİHM, *Poltoratskiy/Ukrayna*, B. No: 38812/97, 29/4/2003, para.131.).

14. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17'nci maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. 3'üncü fıkrasında dakimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi (AYM), *Cezmi Demir ve Diğerleri*, B. No: 2013/293, 22/10/2014, para. 80). Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası, herhangi bir sınırlama öngörmemekte ve işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve cezalarını yasaklanmasının mutlak mahiyetini belirtmektedir. Bu niteliği gereği anılan yasağa ilişkin olarak Anayasa'nın 15'inci maddesi kapsamındaki hâllerde dahi istisna öngörülmemiştir (AYM, *Turan Günana*, B. No: 2013/3550, 7/3/2015, para. 33.).

15. 5275 sayılı Kanun'un *“Oda ve eklentilerinde bulundurulabilecek kişisel eşyalar”* başlıklı 35'inci maddesinin birinci fıkrasında; *“Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin oda ve eklentilerinde bulundurulabilecekleri veya bulunduramayacakları kişisel eşya, gıda, tıbbî malzeme ve diğer ihtiyaç maddeleri yönetmelikle düzenlenir.”* ve *“Hükümlünün beslenmesi”* başlıklı 72'nci maddesinde; *“Hükümlü, kendisine verilen günlük besin ve ihtiyaç maddeleri dışındaki ihtiyaçlarını kurum kantininden sağlayabilir.”* hükümleri yer almaktadır.

16. Başvuran, kantinde satılan plastik yemek tabaklarının, tıraş bıçağının, bulaşık eldivenin kalitesiz olduğunu ve sağlık sorunlarına sebep olduğunu, ayrıca 0.50 milimetre kalınlığında iki adet metal tabak sağlanması talebinin reddedildiğini iddia etmiştir. Kurum, başvuran tarafından Kuruma kantinde satılan ürünlerle ilgili herhangi bir şikâyet ya da ürün değişikliği talebi yapılmadığının UYAP tetkikinden anlaşıldığını, kantinde yeterli miktarda ve çeşitte ürün olduğunu ve bunların kalite standartlarına uygun olduğunu belirtmiştir. 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler

Hakkında Yönetmelik'in "Yeme ve içmede kullanılan araç ve gereçler" başlıklı 6'ncı maddesine göre; "Koşu, oda ve eklentilerinde, her hükümlü için kantinden temin edilmek şartıyla bir adet uç kısmı sivri olmayan on santimetre uzunluğunda bıçak, plastik veya yumuşak metalden imal edilmiş çatal, yemek ve çay kaşığı, 0.50 mm. kalınlığında iki adet metal yemek tabağı ve ikişer adet cam su bardağı ile çay bardağı ve tabağı bulundurulabilir." Mezkûr Yönetmelik'in "Temizlik" başlıklı 13'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre; "Hükümlüler, koşu, oda veya eklentilerinde, kantinden temin edilmek koşuluyla kişisel ve çevresel temizliklerini temin için tarak, saç fırçası, sabun, kese, diş macunu, diş fırçası, tıraş sabunu, şampuan, parfüm, krem, saç boyası, çakısı bulunmayan tırnak makası, plastik saplı tıraş bıçağı, (...) ve gündelik hayatta kullanılan plastik eşyalar (...) bulundurulabilir."

17. Muhataptan alınan UYAP kayıtları incelendiğinde, başvuranın Kurumumuza müracaat etmeden önce Kanun'a aykırı olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep ettiğine ilişkin dilekçesine rastlanılmamıştır. Ayrıca, başvuru dilekçesinde muhatap Kuruma hangi tarihlerde müracaat edildiğine ilişkin açıkça bir tarihin olmadığı tespit edilmiştir.

18. Sonuç olarak başvurunun, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48'inci maddesinde yer alan Kuruma başvurmadan önce Kanun'a aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilmesi şartını taşımadığı, bu sebeple Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 67'nci maddesi kapsamında başvurunun kabul edilmez olduğu sonucuna varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14/9/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Afişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye